

TABOR

Leto: III.

Maribor, torek 19. septembra 1922.

Številka: 211.

Divji lov.

Maribor, dne 17. jul.

Javni nameščenci so danes divjači-
na, za katero se v divjem begu podijo
vse mogoče stranke, da bi jo zajeli in
zaprl v svoja lovišča. Socijalnodemo-
kratski časopisi od »Napreja« pa do
»Zarje« posvečajo javnim nameščen-
cem dolgovazne članke, dokazujejo z
vso mogočo jezuitsko nelogiko, da je
danes javnemu nameščencu prostor
edino med socijalnodemokratskim pro-
letarijatom. Narodno-socialna »Nova
pravda« in »Jugoslavija« sta neumor-
ni v dokazovanju, da javnim name-
ščencem danes nobena druga stranka
ne more pomagati nego narodnosoci-
jalna s svojima dvema poslancema, ki
med 417 drugimi seveda nimata no-
benega upliva in ugleda, ker ju vse
stranke smatrajo za navadna plitva
demagoga. Gospoda Brandner in Der-
žić pa sta zadnje dni zopet obhajala raz-
ne kraje kakor Celje in Maribor, kjer
se med javnimi nameščenimi v njih ob-
upnem položaju še dajo vloviti kak-
šni kalini, in sta seveda klatila zvezde
z narodnosocijalnih nebes, obljubljala
uvedbo indeksa in avtomatičnega
uravnavanja draginskih doklad po
indeksu ter še razne druge čarovnije.

Klerikalci, ki so — kadar so na
nadvladi — vse drugo poprej nego pri-
jatelj uradništva, (saj se je treba
spomniti samo na besede nekronanega
kranjskega vojvode Šusteršiča, da
uradniki žro, žro in žro!), so v zadnjem
času tudi našli prav mile strune za
javne nameščenice na svoji politični
harfi.

In končno so tudi naši agrarci v
Samostojni kmetijski stranki, oni, ki
svojim pridelkom, katerih konzument
je javni nameščenec, ne morejo nik-
dar najti dovolj visokih cen, začeli ko-
ketirati z »inteligenco« in jo vabiti v
svoj strankarski krog.

Krono vsem pa so postavili zagreb-
ški kongresisti od 10. t. m. Tako torej
vidimo, kako dragocen plen mora biti
javno nameščenstvo, ako se zanj pulijo
vse tu navedene in morebiti še kake
druge stranke.

Demokratska stranka vso to živjo
gonjo z mirno vestjo in hladno krvjo
opazuje. Zaveda se zlasti naš slovenski
del demokracije, da so njeni zastopniki
v polni meri izvršili svojo dolžnost na-
pram uradništvu, ker so — kakor je to
dokazano in že neštokrat povdarjeno
— naš slovenski trije demokratski po-
slanci bili tisti, ki so vprašanje javnih
nameščenecv vsilili svojemu po večini
agrarnemu klubu kot principijelno
strankino vprašanje. Zavedali so se o-
gromne odgovornosti tega svojega dela
in vendar se odgovornosti niso ustra-
šili.

V zadnjih dneh — izza zagrebškega
kongresa in tudi že poprej — pa je iz
vseh strani navajalo na našo demokra-
cijo toliko gnusne demagogije, toliko
blata in gnojnice — in tudi iz vrst
javnih nameščenecv ali vsaj ob njih-
ovem molku — da bi si v takem polo-
žaju vsakdo premislil nositi še dalje
odgovornost v tako važnem in pere-
čem vprašanju. Zato nam je prav do-
bro razumljiva izjava poslanca dr. Ku-
kovca, ki izveneva v to, da v trenutku,
ko neodgovorni elementi rušijo naj-
močnejšo zaslombo javnih nameščen-
ecv, demokratsko stranko, vsaj on za
svojo osebo ne more več prevzemati
polne odgovornosti za ugodno rešitev
porečega uradniškega vprašanja. Nje-
gov apel, da naj prevzamejo odgovor-
nost oni, ki rušijo režim, ki rušijo
stranko in ki se hočejo izigravati kot
rešitelji države in naroda, in oni, ki z
vsemi mogočimi nelegalnimi sredstvi

Shodi narod. poslanca dr. Kukovca v Prekmurju.

Murska Sobota, 18. septembra. (Izvirno.) Včeraj je sprejelo naše
prekmursko ljudstvo narodnega po-
slanca dr. Kukovca na dveh sijajnih
javnih shodih ter mu izreklo neomaj-
no zaupanje in zahvalo. V Križevcih
na skrajni severni meji se je udeležil
lo shoda 20 občin. Za shod v Bodoncih
je župnik (evangeljski) pozval svoje
ljudi celo v cerkvi in se je shoda, ki je
bil kakor ostali seveda pod milim ne-
bom, udeležilo celokupno prebivalstvo.
Tudi v Tešanovcih je poročal dr. Ku-
kovec pod milim nebom poldrugo uro.

Pred važnimi sejami ministrskega sveta.

Oster protidraginski zakon. — Vprašanje princa Jurija. — Ratifikacija
pogodbe s Čehoslovako.

Beograd, 18. septembra. (Izvir-
no.) Kakor znano, je zastopnik mini-
strskega predsednik notranji minister
Timotijević sklical na torek dopolne
važno ministrsko sejo. Na tej seji se
bo razpravljalo o novem zakonu za po-
bijanje draginje. Novi zakon vsebuje
še strožje policijske mere, ki se imajo
tako izvesti in določene kazni temu-
doma izvršiti. Obsojencu bo šele po
izvršitvi kazni dovoljena pravica, da
se pritoži na državni svet. Zakon pro-
ti oterutstvu določa, da se mora zaple-
njeno blago takoj prodati.

Nadalje se bo na tej seji obravna-
valo vprašanje princa Jurija in bodo
sprejeti sklepi glede njegovega odhoda
v Niš. Minister Timotijević bo tudi
sporočil, da se bodo seje ministrskega
sveta v bodoče vršile redno vsak torek,
sredo in četrtek, zato pa morajo biti
ministri te dni v Beogradu. Značilno
je, da se zadnje dni noben radikalni
minister ne nahaja v Beogradu.

V sredo pa bo ministrski svet rati-
ficiral pogodbo s Čehoslovako glede
izvoza našega vina in uvoza češkega
piva.

Pomemben sestanek Pašića in Ninčića s kraljem v Parizu.

Beograd, 18. septembra. (Izv.)
Ministrski predsednik Pašić je došel
v Prago, kjer bo čakal do prihoda po-
močnika zunanega ministra Ljube
Nešića, ki bo ministrskemu predsedni-
ku poročal o podatkih, katere je v zad-
njih dneh prejel zunanji minister gle-
de nove situacije na bližnjem vzhodu.
G. Pašić bo prejkone že danes zvečer
odpotoval v Pariz, kjer se — kakor

znano — trenutno muhi zunanji mini-
ster Ninčić. Kralj Aleksander čaka v
Parizu Pašićevega prihoda, na to pa se
povrne v Beograd. V dobro poučenih
krogih sodijo, da se bosta Pašić in Nin-
čić posvetovala ob kraljevi navzoč-
nosti in da se bodo na tem sestanku do-
ločile smernice za politiko naše države
v današnji resni situaciji v Orijentu.

OBŽALOVANJA VREDNI POJAVI V BOSANSKIH ŠOLAH.

Beograd, 18. sept. (Izv.) »Vreme«
poroča iz Sarajeva: Oddelek za prosveto
pri sarajevski pokrajinski upravi je
poslal vsem šolam poseben cirkular, v
katerem poziva učitelstvo, naj posve-
či vso pozornost šolskim knjigam uče-
čih se mladine. V zadnjem času so se v
nekaterih bosanskih šolah pri mladini
ugotovili slučajni nečastnih samovolj-
nih in neljubih pojavov. V neki osnov-
ni in v petih srednjih šolah je mladi-
na s črtanjem, vrtanjem in prerisava-
njem slik v šolskih knjigah zagrešila
naravnost zločine veleizdaje in razža-
ljnja veličanstva. Učitelstvo, ki bi še
nadalje trpelo tako počenjanje, bo od-
puščeno, mladina pa izključena iz
vseh šol naše države.

NAŠ POSLANIK NA REKI.

Beograd, 18. sept. (Izv.) Za na-
šega diplomatskega zastopnika na Re-
ki je imenovan Miroslav Janković,
šef političnega oddelka zunanjega mi-
nistristva.

MINISTER DR. KRSTELJ NA POTU V BEOGRAD.

Beograd, 18. sept. (Izv.) Dr. Kr-
stelj, katerega pričakujejo, da otvori
plenarno sejo demokratskega kluba, je
sporočil, da se v torek pripelje v Beo-
grad. Minister bo takoj pristvoval
seji ministrskega sveta, ki se vrši iste-
ga dne ob 9. uri.

NA TURŠKEM VULKANU.

Pariz, 17. septembra. (Izvirno.)
»New York Herald« poroča iz Washing-
tona, da je ameriška vlada brzojavno
naročila nadkomisarju Zedinjenih držav
v Carigradu admiralu Bristolu, naj skup-
no z zavezniki dela za omiljenje položaja
v Smirni, ne sme pa prevzeti v imenu
ameriške vlade nikakih obveznosti.

Pariz, 17. septembra. (Izvirno.)
»Chicago Tribuna« javlja iz Atene, da
so turški vojaki in kmetje zažgali mesto
Vurla. Hiše so oropali, grško prebival-
stvo pa pomorili.

London, 17. septembra. (Izvirno.)
Ob požaru v Smirni so bila popolnoma
uničena poslopja francoskega, angleškega
in ameriškega konzulata.

London, 17. septembra. (Izvirno.)
Ministri so imeli sejo v Checquersu in
so razmotrivali položaj v Turčiji. V pon-
deljek bo v Londonu seja celokupnega
kabineta.

Malta, 17. septembra. (Izvirno.)
Begunci iz Smirne so dospeli semkaj.
Škotski polk in letalski oddelek sta za-
pustila Malto in odpotovala v Carigrad.

BORZA.

Curli, 18. septembra. (Izvirno.)
Predborza. Pariz 40.45, Zagreb 1.80,
London 23.66, Berlin 0.35%, Praga 17.40,
Italija 22.45, dolar 533, avstr. krona
0.00%, Budimpešta 0.21, Varšava 0.8,
Sofija 2.20

vabijo javne nameščenice v svoje poli-
tične organizacije, je torej povsem ra-
zumljiv in logičen. Kdor hoče v politi-
čnem življenju zaigrati vodilno vlogo,
naj prevzema tudi odgovornost za
velike socialne in gospodarske nalo-
ge.

Videti hočemo, ali bodo ti najnovej-
ši politični junaki Herkuli ali samo-
Herostrati.

Kdor še ni videl mariborske Obrtne razstave

naj se odtrga ta teden vsaj
za en dan in si jo pride po-
gledati. Razstava je podaljš-
šana do vključno 24. t. m.

K političnim diskusij- skim večerom.

V današnjih tako zelo kričavih ča-
sah, ko vidimo, da zadošča za politiko
malo temperamenta in trohica korajžje,
da je za dosego političnega vodstva
najuspešnejše sredstvo zlohotnost, fra-
zerstvo in demagoštvo, je zelo težko
verjeti, da je politika pravzaprav zna-
nost. Tega se zavedajo pač drugi veliki
in naprednejši narodi in priključujejo
svojim visokim šolam oddelke za poli-
tiko in socialna vprašanja. Pri nas
seveda o vsem tem ne more biti niti
govora. Le tu in tam vidimo, da si
hočejo posamezne stranke vzgojiti ne-
koliko boljše agitatorje s tem, da pri-
reajo politične tečaje, malokje in
malokdaj pa se raziskujejo pri nas
vprašanja iz nekega višjega, rekel bi
znanstvenega stališča.

Kaj je pravzaprav politika? Politi-
ka je veda o državi, njenih sestavinah,
ustroju, pogojih, namenih, močeh in
napravah. Ločiti pa je treba politiko
od državnega prava, akoravno imata
obe vedi kot objekt isto državo. Pa
medtem ko smatra državno pravo dr-
žavo kot nekaj stalnega, utemeljenega
na historičnem razvoju, jo smatra po-
litika kot kos življenja, ki se giblje,
spreminja in razvija. Vsled tega teme-
lji tudi politična veda na filozofskem
premišljevanju o bistvu in nalogah dr-
žave, na študiju zgodovinskega razvo-
ja in statističnih podatkov ter na pri-
merjanju raznih državnih naprav med
seboj. — Torej dovolj snovi, da se po-
sveti temu študiju človek ves in po-
polnoma.

V naših razmerah pa to ni mogoče
saj ima vsakdo še svoj poseben poklic,
kateremu mora posvetiti takorekoč
vse svoje moči. Javna vprašanja pa
posegajo tako globoko v življenje vsa-
kega posameznika, da se jim ne more
nihče brez škode odtegniti. Kakor
povsod gre tudi tukaj z združenimi
močmi najlažje. Treba je, da si delo
razdelimo in sicer tako, da tisti, ki so
kako obče zanimivo politično vpraša-
nje preštudirali, o njem referirajo, na
kar je mogoča diskusija z vprašanji,
dodatki in pa s samostojnimi predlogi.
— Če nam ni mogoče, da bi to delo za-
nesli ven med narod, ga moramo oprav-
ljati vsaj doma, da bomo vsaj mi ko-
likor mogoče dobro informirani o
dnevnih in predvsem o perečih zade-
vah. Zato je potrebno, da se diskusij-
ski večeri skoraj zopet pričnejo in da
jih občinstvo v lastno korist kar nai-
številnejše poseča.

Furlanski prepoved.

Furlane, ki žive med spodnjim tokom Soče in Tagliamentom, se je do- slej vedno smatralo za del italijanske- ga naroda, čeprav se od Italijanov raz- likujejo tako po jeziku kakor po zna- čaju in čuvstvom. Tudi pri ljud- skih štetjih se jih ni vpisovalo kot Furlane, ampak kot Italijane. V šolah so se učili italijansko, čitali so italijan- ske knjige in časopise ter svoje nare- čje sploh zanemarjali. Imeli so sicer res tudi svoje pesnike, ki so peli v fur- lanskem jeziku, toda uveljaviti se niso mogli in menda tudi sami niso imeli tega namena. Kljub temu pa so bili posebno oni, ki so živeli pod Avstrijo, vedno separatisti. Dočim so oni Furla- ni, ki so živeli pod Italijo svojo ljud- sko govorico precej pomešali s knji- žavno italijansko, so ti, ki so živeli v Avstriji ohranili svoj značaj neokrn- jen, ostali so konservativni. Ker so po značaju in duševnosti različni od Italijanov, jih niso nikoli ljubili in med njimi tudi ni bilo identite, bili so najboljši Avstrijci, pravi graničarji, kakor nekoč Hrvati ob turških mejah.

Vsled tega je naravno, da je Fur- lane na tej strani razpad Avstrije hudo zadel. Nikakor se niso mogli vživeti v nove razmere pod italijansko nadvla- do. Postal so še hušji, še izrazitejši nasprotniki Italijanov kot so bili po- prej. V svojem odporu proti Italija- nom so danes še bolj vztrajni in trdni kakor naši rojaki na Goriškem, katere Furlani vedno in povsod podpirajo ter se bore z njimi roko v roki. Ta odpor proti Italijanom pa seveda ni mogel ostati brez globljih posledic — pričel je buditi v njih narodno zavest — fur- lansko narodno zavest. Odpor proti Italijanom jih je opomnil na lasten jezik, ki je precej različen od italijan- ščine ter jim vzbudil misel, osamosvo- jiti se popolnoma tudi na jezikovnem polju, posluževati se svojega jezika tudi v literaturi in v časopisu. In res, v toku zadnjih par let so si osnovali v Vidmu lastno furlansko literarno re- vijco, v kateri priobčujajo svoje proiz- vede. Že iz prvih števil revije je bilo razvidno, da se nahajajo med njenimi sodelavci tudi res prvotni talenti. Posebno se odlikujejo med njim dva pesnika, katerih eden je lansko leto tudi že izdal prvi zvezek svojih moder- nih furlanskih pesmi, ki se je med Furlani naglo razširil.

Narodna osamosvojitev Furlanov napreduje sedaj dan za dnem živah- nejše. Za to skrbi poleg duševnih de- lavcev tudi furlanska ljudska stranka, ki je orijentirana popolnoma v fur- lanskem narodnem duhu. Ta stranka za- hteva sedaj poleg avtonomije za Fur- lane v okvirju Goriške tudi že — osno-

vanje furlanskih šol. Ta pojav med Furlani je jako zanimiv in bo imel lahko že dalekosežne posledice, zato je vredno da se zanimamo zanj tudi mi Slovenci, saj smo njihovi neposred- ni sosedje in — zavezniki v boju proti italijanskemu nasilju.

Politične vesti.

* Madžarska sprejeta v Zvezo naro- dov. Iz Zeneve poročajo 15. sept.: V današnji seji je bila Madžarska z ve- čino glasov sprejeta v Zvezo narodov. Grof Banffy je podal izjavo, da bo Madžarska izpolnila vse pogoje za sprejem.

* Simpatije ruskih boljševikov za Turčijo. V London je dospela na zavez- nike naslovljena nota ruske vlade, ki se tiče turškega vprašanja. — Ruski ljudski komisar zunanjih zadev izjav- lja, da Rusija ne bo smatrala nobene odločitve alirancev za obvezno. Nota vsebuje pregled položaja, ki je nastal vsled turške zmage, govori o herojskih bojih turškega naroda in naglašja, da so simpatije vsega ruskega naroda (re- cte sovjetskih komisarjev. Op. ured.) na strani Turkov. Rusija bo z velikim zanimanjem zasledovala to vprašanje. Slednjič se sovjetska vlada ponuja, da prevzame posredovanje med Turčijo in njenimi sovražniki.

Dnevna kronika.

— Imenovanje. V ministrstvu sa- obračaja je imenovan za inšpektorja g. dr. Borko.

— Kje je naša zavednost? Od Sv. Trojice v Slov. Gor. nam poročajo, da tamošnja posojilnica, ki nosi naslov »Raiffeisen-posojilnica«, daje še vedno nemške in slovenske knjižice. Ali poleg znanega Goloba ni kakega zavednega Slovenca v načelnstvu zavoda, ki bi ta grdi narodni škandal onemogočil?

— Sadna letina v Prekmurju je le- tos posebno dobra, zlasti jabolk in šliv. Z izvozom oz. kupčijo se žal nihče ne peča v velikem obsegu, kar je velika škoda. Veletrgovine s sadjem opozar- jajo na ta bogati del naše države.

— Društvo »Ljudsko vseučilišče v Celju« ima 26. sept. občni zbor v me- ščanski šoli. Društvo je pridno na delu s pripravami za otvoritev predavalne sezone.

14 milijonov 500 tisoč zlatih kron dobi naša država iz likvidacije avstro- ograde banke. Na Dunaj je odpotovala te dni posebna komisija članov fin. mi- nistrstva in Narodne banke, da to svo- to prevzame.

— Izvoz sene iz Italije je italijan- ska vlada prepovedala.

slogu, kar ji daje še poseben čar in eksotično mičnost. Sinagoga je veliko, veličastno poslopje. Večje zgradbe so šole. Subotica ima poleg osnovnih in srednjih šol tudi juridično fakulteto, ki je nameščena v zgradbi neke po- prejšnje srednje šole. Najlepše poslopje v Subotici pa je mestni magistrat, pa- lača, kakršne menda nima vsa naša država. Zgrajena je v madžarskem slogu z neštetiimi trakti in velikanskim stolpom, ki je gotovo eden najvišjih v naši državi, ako ni morda celo najvišji. Lepo je tudi mestno gledališče z grš- kim portalom, ki pa je precej zane- marjen. V tem poslopju je bilo poprej redno madžarsko gledališče, sedaj pa je le diletantsko, ker se vlada pri sub- vencioniranju naših gledališč na Su- botico ni ozirala, čeprav bi bilo redno jugoslovensko gledališče v veliki ob- mejni Subotici velikanske in nepre- gledne važnosti. Želeli bi bilo le, da dobi Subotica čimprej svoje redno umetniško narodno gledališče. Indu- strija v Subotici še ni posebno razvita, vendar pa se nahajata tamkaj dve to- varni, ki sta edini te vrste v naši dr- žavi, in sicer tovarna vagonov »Per- rum« in tovarna za serum proti živin- ski kugi. Ker pa ima Subotica vse predpogoje za razvoj krepke industri- je, je pričakovati, da bo poleg agrar- nega v bližnji bodočnosti postala tudi važno industrijsko mesto. Sicer pa je Subotica najbogatejša jugoslovensko mesto, njene nepremičnine se ceni na preko 50 milijard kron. Njeni prebival- ci so ne samo agrarni večini agrarci, ki

— Zahvala. Vodstvo »Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani« izreka tem potom iskreno zahvalo vsem, ki so na kakršenkoli način pripomogli, da se je 33. glavna skupščina tako lepo izvršila. Posebno pa se zahvaljuje za- stopnikom pokrajinske vlade in sicer: podnamestniku g. dr. V. Baltiču, na- čelniku oddelka za prosveto g. dvor- nemu svetniku dr. Fr. Skabernetu, na- čelniku oddelka za socialno skrbstvo g. A. Ribnikarju, vladnemu komisarju mestne občine g. dvornemu svetniku dr. Bogumilu Senekoviču. Posebno iskrena hvala bodi generalnemu kon- zulu Čehoslovaške republike g. dr. O. Benešu za lepe pozdrave in spodbudne besede, kakor tudi ministru n. r. in po- slancu g. dr. V. Kukovcu za bodrilni govor. Prav posebno zahvala tudi mo- škini in ženski podružnici v Šiški, ki sta priredili ob tej priliki cvetlični dan družbi v korist. Iskrena hvala vsem cenjenim zborovalcem, vsem cenjenim delegatom naših podružnic in zastop- nikom pokroviteljev. Končno se prav- topla zahvaljujemo vsem darovalcem in darovalkam denarnih prispevkov pri veliki skupščini. Vodstvo »Družbe sv. Cirila in Metoda« v Ljubljani.

— Izobrazba zdravnikov-specijali- stov. Ministrstvo narodnega zdravja bo odposlalo tri zdravnike na Čehoslo- vaško, da se specializirajo za paleon- tologijo in klimatologijo. Po končanem študiju, ki traja dve leti, bodo name- ščeni v državnih zdraviliščih.

— Romunski dijaki obiščejo Beo- grad. Koncem septembra obišče Beo- grad večje število romunskih dijakov s svojimi profesorji. Romunski gostje se bodo več dni mudili v naši presto- lici.

— Mladinska organizacija »Skan- tov« se je ustanovila 14. t. m. po pre- davanju dr. Miloša Popovića iz Beo- grada v Celju. Organizacija zasleduje vzgojne in etične cilje.

— V Ameriki odlikovani jugoslo- vanski učenjak. Arheološko društvo v Washingtonu je izvolilo za svojega člana profesorja beogradske univerze dr. Nikolaja Belića, ki je na glasu kot eden najboljših arheologov našega na- roda.

— Povišanje železniških tarifov v Avstriji. Londonski listi so izvedeli, da se bodo v Avstriji znova povišali želez- niški tarifi in sicer s 1. okt. za tovarni promet, z 8. okt. pa za osebni promet. Povišanje bo iznašalo približno 200 odstotkov, vendar pa bodo tarifi ureje- ni tako, da se bo za bližnje proge pla- čalo več kot za daljše.

— Angleški predlog za razoroženje. Praški »Narodni Listy« računajo, da bo Čehoslovaška, če bo sprejet od Zveze narodov angleški predlog za ra-

stanujejo izmenoma enkrat, posebno poleti na svojih posestvih v okolišu, a drugič, pozimi, v mestu.

Subotički Srbi so večinoma trgovci, obrtniki, uradniki itd., nekaj pa se jih bavi tudi s poljedelstvom. Veliko veči- no madžarskega elementa v Subotici tvorijo židje, ki pa se bodo sčasoma prav tako pojugoslovenili, kakor so se pomadžarili, zato je naravno, da so Žido-Madžari večinoma trgovci in po- dejniki in le v neznatni meri poljedel- ci. Da so kot taki kulturno bolj razviti, je tudi samo ob sebi umevno. Suboti- ške knjižarne prodajajo večinoma madžarske knjige in v Subotici sami izhaja cela vrsta madžarskih listov, celo trije dnevnik »Hirap«, »Bacs- megyei naplo« in »Ujsag«, dočim so Srbi in Bunjevci brez dnevnikov. Ede- ni slovanski list v Subotici je bil do našega kongresa bunjevški »Neven«, ki je izhajal prvotno kot dnevnik, se je pa moral vsled razmer, ki vladajo tam, skrajšati na tednik. O priliki kon- gresa je pričelo izhajati v Subotici no- vo glasilo nacionalistične omladine, tednik »Princip«, v kratkem pa bo do- bila Subotica, vsaj tako so nam zago- tovali, tudi svoje jugoslovenske dne- vnike. Vzrok, da se naši listi v Subotici ne morejo vzdržati pa ne leži toliko v našem ljudstvu, ampak v tem, da v vsej Subotici ni niti ene naše tiskarne. Vse subotičke tiskarne so v rokah Madžarov, ti pa seveda z navijanjem cen kmalu zatro vsak naš list. Vsak boj bo v Subotici tako dolgo nemogoč, dokler ne dobimo tam svojih tiskar- en.

zoroženje, smela imeti pod orožjem 30.000 vojakov. Enako tudi Jugosla- vija, Rumunija, Anglija in Španija: Francoska 180.000, Italija in Poljska po 120.000, Belgija, Danska, Norveška, Švedska in Švica po 60.000, Portugal- ska 30.000. Francoska smatra predlog za nesprejemljiv.

Mariborske vesti.

Maribor 18. septembra 1922.

m Z razstave. Nesproti vinarski razstavi se nahaja oddelek ročnih del in sicer je takoj pri vходу izložila tvr- dka Drago Višnar iz Jesenice naž Go- renjskem različne jako okusno izdela- ne predmete žganega slikarstva, kate- re je g. Višnar vse sam napravil. Pred- meti, ki jih je razstavil, so za okinča- nje sob, pa tudi praktično porabljeni. Ta umetnost, ki je na Nemškem in Francoskem, pa tudi na Španskem že zelo napredovala, se je začela razvijati tudi pri nas. Diletantov je v Jugosla- viji sicer mnogo, toda kot obrtnik te umetnosti je začel g. Višnar izž Jese- nice, ki se je pokazal s svojimi razstav- ljalnimi predmeti zelo spretnega. V tem oddelku je razstavil lončar in pekar Pavel Heričko, Tattenbachova ul. 6 v Mariboru prav pripravno in okusno izdelano peč, katere ima na obeh straneh lončene klopce, kar se si- cer ne nahaja občno, ali je vendar praktično in ob enem lepo. Ženska ročna dela je razstavila »Vesna«, žen- ska obrtna šola v Mariboru. Tu so za- stopane v prvi vrsti narodne vezenine in sicer srbske, hrvatske, češke, pred vsem pa slovenske. Pri tej razstavi se je polagala posebna pozornost na slo- venske pečke vezenine, ki so se pola- gale v najfinejših tehnikah za blazine, senčnike za svetilnice in prtičke. Vzor- ci so vzeti iz domačih pohorskih rut in peč iz mariborske okolice. Razven na- rodne vezenine z volno v pestrih bar- rodne vezenine so zastopane vse mo- derne tehnike, gobelin slikanje z iglo, vozenine z volno v pestrih bar- vah, filet, zlata vezenina po lastnih osnutkih, kar kažejo razstavljene ris- be. Posebnost tvorijo tudi keramična dela izgotovljena od gojenk šole. Poleg teh razstavljena preizkusno in okusno izdelana dela vezilje Malvine Dra- ganić Verancio, Rajčeva ul. 10 in šolskih sester v Mariboru. Njih dela kažejo ve- liko spretnost, kakor tudi marljivost in vztrajnost. Zastopane imajo razno- vrstne tehnike deloma tudi narodna. Celi oddelek ženskih ročnih del je na- pravil na posetnike razstave prav do- ber vtis.

m Obrtno razstavo v Mariboru je obiskalo v soboto 16. t. m. krog 10.000 ljudi, med temi nad 1000 učencev raz- nih mariborskih šol. Včeraj 17. t. m.

Bunjevci so po veri rimo-katoliški. Največ zaslug za njihovo dušno pa- stirstvo in sploh za narodno probudo Bunjevcev imajo frančiškani. Fran- čiškani so bili prvotno nameščeni v neki utrdbi, sedanji svoj samostan pa so si zgradili l. 1710. Prvi gvardijan tega samostana je bil O. Danijel Za- vodski. Leta 1773. so pričeli graditi cerkev sv. Terezije. Istega leta je tudi prešla župnijska oblast frančiškanov v roke posvetnih duhovnikov. Prvi subotički župnik je bil Bunjevec Stje- pan Ranić.

Danes so razen manjšinskih vse subotičke šole naše. Zavodi, ki so slu- žili poprej za raznarodovanje naših otrok, so sedaj v službi probuje narod- ne zavesti. Vendar pa so posebno Bu- njevci skrbeli tudi v poprejšnjih su- ženjskih časih z vso vnašo za svoje šole. V šestdesetih letih prošlega sto- letja je bilo bunjevsko šolstvo zelo razvito. Imeli so 120 osnovnih šol v ka- terih se je poučevalo bunjevsko in ka- tere je posejalo 12.000 otrok. Razen osnovnih šol pa so imeli Bunjevci ta- krat tudi obrtniške in višje dekliske šole. Prvi učitelji so bili Šime Romić, Marko Vukelić in Pavao Skenderović. Leta 1747. so si Bunjevci zgradili tudi lastno gimnazijo, katero so izročili v upravo frančiškanom. Madžarski pri- tisk je v poznejših letih skoro popolno- ma zatrl bunjevsko šolstvo. Poleg Bu- njevcev so imeli svojo cerkevno šolo v Subotici poprej tudi Srbi.

(Dalje prihodnj.)

Radivoj Rehar:

Po Bački.

(S kongresa jugoslovenskih novinarjev).

(Dalje).

Subotica šteje danes nekaj nad 100.000 prebivalcev, med katerimi je nad 60.000 Bunjevcev, do 10.000 pravo- slavnih Srbov ter nekaj manj kot 30.000 Madžarov. Razen tega živi v mestu še nekaj nemških Švabov in drugih narodnih manjšin, ki pa ne pridejo v poštev. Ker so subotičke uli- ce, kakor ulice vseh mest v nižinah in ravninah silno široke, hiše pa večinoma pritlične, enodružinske, je obseg mesta naravnost ogromen, premer Su- botice znaša najmanj 7—8 km. Najlep- ši razgled se nudi z visokega stolpa mestnega magistrata, ki se nahaja skoro v sredini mesta. Krog in krog se širi morje hiš, med njimi tečejo široke ulice in ceste, često obsajene z drevo- redi, za hišami in ponekod tudi krog hiš pa se razprostirajo vrtovi. Le tu in tam se dviga iznad povprečnosti kaka višja stavba, cerkev, šola, hotel, urad ali kaj sličnega. Ker so Subotičani raz- deljeni na tri vere, ima Subotica tudi troje vrst svetih — ako ne štejemo protestantov, katerih je le malo — ka- toliška, pravoslavna in židovska. Kras- na je dvostolpna katoliška stolnica, zgrajena v romanskem slogu, lepa je tudi srbska pravoslavna cerkev, a gotovo najlepša med molilnicami v Subotici je židovska sinagoga, zgraje- na v mešanem, hebrejsko-madžarskem

Je ob krasnem vremenu obiskalo razstavo nad 10.000 obiskovalcev, tako da dosega skupno število obiskovalcev že blizu 70.000, kar je za Maribor vsekar razveselljivo dejstvo. Upati je, da do nedelje, ko se razstava neha, prekorajmo 100.000.

m Glasbena Matica, Pevska šola za otroke. Vpisovanje se vrši v sredo, 20. t. m. ob 3. uri popoldne (učiteljske, pritličje levo). Sprejemajo se otroci od 7. leta naprej. Mesečna šolnina znaša 16 K.

m Mestno kopališče bo z ozirom na podaljšanje obrtne razstave tudi ta teden več dni odprto in sicer v torek, sredo, četrtek, petek in soboto. Parna kopelj je v četrtek in soboto za moške, v petek pa za ženske. Kadna kopelj je vse omenjene dni dostopna vsem strankam.

m Olajšano carinjenje poštnih paketov. Vsled razglasa v Uradnem listu št. 95. se ocarinijo vsi poštni paketi, ki so došli na carinarnico do vstega 1. septembra t. l., tudi brez predhodnega dovoljenja deviznega odbora Narodne banke, plačati pa je treba na vsako deklaracijo pri poštni carinarnici 13 Din., kolikor znaša kolkovna pristojbina za odobrenje. — Glede paketov pa, ki dospejo semkaj izza dne 1. septembra, morajo adresatje v osmih dneh predložiti dovoljenje za uvoz (odobrenje), v nasprotnem slučaju se vrnejo paketi inozemskemu odposiljatelju. Te določbe se ne tičejo privatnih oseb, ki upražajo stvari za lastno uporabo, kakor tudi ne blagovnih vzorcev.

m Izginil je okoli 10. t. m. znani mariborski prodajalec klobas, Matevž Zmanker, star 85. let, srednje postave, sivih las in sive brade, takozvane »Kaiserbart«; nosi očala in je v Mariboru dobroznano oseba. Zadnjič so ga videli v nedeljo 10. t. m. v neki gostilni na Pobrežki ulici in sicer v družbi nekoga, okoli 50. let starega moškega, srednje postave slabo oblečenega in baje temnih brk. Sumi se, da je bil na Zmankerju izvršen zločin, ker je mož nosil vedno večje vsote denarja pri sebi. Kdor bi kaj vedel o njem, naj obvesti kriminalni oddelk 1. policijskega komisariata v Mariboru.

m V nedeljo dne 24. t. m. ob 8. uri otvoritev razstave! Vsi na Glavni trg! Razstava samo dopoldne!

m Velika kavarna. Najmodernejša kavarna v Sloveniji. Na razpolago tu in inozemski listi. Eleganten Bar. — Dnevno koncerti.

Narodno gledališče.

Repertoire:

Ponedeljek, 18. septembra: Zaprtó.
Torek, 19. septembra: Revizor. A. bonam. A.

Sreda, 20. septembra: Zaprtó.
Četrtek, 21. septembra: Običan čovek. B.

Petek 22. septembra: Zaprtó.
Sobota 2. septembra: Hlapci. A. premijera.

Kdor je voljan sodelovati pri Can-karjevih »Hlapcih«, naj blagovoli pri-ti danes 19. septembra ob 19½ v gleda-lišče (oder).

Kultura in umetnost

x Običan čovek. Šala v treh dejanjih. Spisal Branislav G. Nušič, režiral Tepavec. V soboto je naše gledališče prvič vprizorilo Nušičevo šalo »Običan čovek« in sicer v srbsčini, kar zasluži vse priznanje. Končati morajo enkrat za vselej časi, ko smo smatrali srbohrvaščino za nekak tuj jezik ter pre-vajali srbohrvaška književna in dramska dela na slovenščino. »Običan čovek« je eno najbolj posrečenih Nušičevih žaljivih oderskih del. Zgrajeno je mojstrsko, dejanja si slede logično drugo iz drugega, nikjer ni pre-tiravanja, nikjer za lase privle-čene komike. Zato je to delo doseglo še povsod, kjer se je igralo, svoj namen — zabavati publiko. Drugega namena ali tudi nima in tudi višje literarne vrednosti ji ne moremo prisojati. Na našem odru je bila šala podana dokaj dobro in priznati moramo, da so tudi naši slovenski igralci govorili dokaj

dobro srbsčino, za kar gre očitvidno zahvala režiserju g. Tepavcu, ki se je tudi v splošni režiji dobro izkazal. Z g. Tepavcem smo dobili na naš oder do-bro moč, ki obeta še veliko. Vpokojene-ga revmatičnega uradnika Vičentijo Petrovića je podal g. Tepavec narav-nost izborna. Podal je vso karakteri-stiko Petrovićevega bistva in bil je tu-di res — pristen Srb, Beograjecan. Malo manj posrečen, toda vendar še dober je bil Gromov trgovec Arsa Miličević. Jagodinskega trgovca Jovančo Micića je kreiral g. Bratina zelo posrečeno. Bil je izboren v igri in v maski, tako da to vlogo lahko prištejemo med nje-gove najboljše. Naivno Miličevićovo hčerko Zorko je pogodila gđ. Kralje-va tudi dobro. Pokazala je znova, da je talent, ki se stalno razvija. Ugajali so dalje tudi še gđ. Petkova (Miličević-va žena Marija), gđ. Suštarjeva (udo-va Sofija Damljanovičeva) ter ga. Bukšekova (Micićeva, žena Persa) in končno gosp. Mikulić (Mili-čevićev sin Dušan). Gosp. To-mašič (pesnik Žarko Damljano-vić) v splošnem ni bil slab ter je poka-zal dovolj talenta, manjka pa mu še u-smerjenosti in sigurnosti v kočljivaj-sih in težjih situacijah, v katerih po-stane čisto konfuzen. Sploh pa bo po mojem mnenju boljši ljubimec nego komik. V nekaterih situacijah je mo-tilo osobito njegovo pretiravanje in lovljenje za efekti, česar se mora od-vaditi. Skoro docela isto velja glede g. Harastovića (Nikola, sluga pri Arsi), tudi on pretirava, in hoče nadomestiti resnično komiko s pajacado. Sicer pa bomo oba pravilno presodili lahko po-zneje — to so le prvi vtisi. Občinstva je bilo pri premijeri škandalozno malo. Naša javnost namerava menda tudi letos vztrajati na lanskem desintere-sementu. Obžalovanja vredno je tudi, da se za to srbsko delo ne zanimajo na-ši Srbi tako, kakor bi se morali in ka-kor bi bila njihova dolžnost. —r.

x Komorni koncert (pod naslovom Svečanostnega koncerta) je priredilo obrtno društvo dne 14. t. m. v kazinski dyorani. Prvič smo imeli priliko po-slušati proizvajanje učiteljskega osov-a Glasbene Matice (vijolino g. ravna-telj Topič, klavir gđ. Barvitišova in cello g. Comelli) ter ga. Barvitišove-čihove iz Prage, kot gosta. Od vzpored nih točk je na prvem mestu omeniti Sukov (a-moll) in Smetanov (g-moll) trio, dva bisera komorne literature. Suk spada med sodobne češke moder-niste, ki je velikopotezen in bogat v invenciji. Proizvajanje njegove sklad-be zahteva trajno poglabljanje v tva-rino ter ovladovanje znatnih tehni-skih težkoč. Smetanov trio se drži kla-sijske sonetne oblike, je tematično iz-razit in se šteje med najlepše komorne skladbe svetovne literature. Glede pro-izvajanja obeh skladb moramo izjavi-ti, da so nanj lahko ponosni vsi trije umetniki. Z veliko vztrajnostjo, lju-beznijo in vestnostjo so se — zraven šolskega dela — pripravljali na ta pr-vi nastop, ki se jim je tudi izredno po-srečil. Hvaležen jim je bil gotovo vsak, izmed — žalibog maloštevilnih — na-vzočih, za to, kar so podali. G. ravna-telj Topič razpolaga s krepkim in pol-nim vijolinskim tonom; njegova kan-tilena je zvočna in mehka; g. Comelli je izborni čelist, čegar kantilena je o-sobito v srednjem stavku Sukove-ga tria prišla do lepe veljave. O piani-stinji, gđ. Barvitišovi pa smelo tr-di-mo, da je bil vsakdo nepričakovano izmenaden nad njeno briljantno tehni-ko, krepkim tonom ter muzikalnim temperamentom. Trd udarec, ki se je včasih neprijetno pojavljal, je pripisovati predvsem instrumentu, ki ni prvovrsten in pripraven za decentno glasbo, kakor je komorna. Kot solisti-nja je uprav dovršeno in z velikim u-metniškim pojmovanjem podala Sme-tanovo Češko veselico. Želeli smo si, poslušati je še deli-kakor pa zajemati muzikalno hrano, katero nam je poda-jala ga. Barvitišova-Čehova iz Pra-ge, kot pevka in vijolinistka. O tem je pričal tudi nemir, ki se je začel jav-ljati med njunim proizvajanjem. K veliki sreči je bil utis našega trio-en-sembla tako velik in trajen, da ga ni mogel pokvariti ta nastopni eksperi-ment. Našemu odličnemu trio-ensem-blu pa želimo daljnih uspehov in prid-prave in plemenite muzikalne umet-nosti! Družavci.

Porotno sodišče.

Maribor, 18. septembra.

Svoje dete zadušila.

Marija Pivčeva, rojena 10. okto-bra 1900 v Spilju, pristojna v Laiterš-berg, okraj Maribor, samska, delavka v Stari gori št. 5, pri St. Ilju, je imela z Jožefom Bračkom iz Dobrenja intim-no ljubavno razmerje, postala je noseča in je 20. maja porodila otroka moškega spola, ki je dobil pri krstu ime Ivan. Nezakonski oče je skrbel za otroka in plačeval zanj obdolženki tedensko 40 do 60 kron. Obdolženka svojega otroka ni imela rada, ker jo je oviral v njeni prostosti in uživanju življenja. Priče pravijo, da je stremila za tem, da bi se otroka iznebila, da bi lahko pričela no-va ljubavna razmerja. Kazala je svojo nevoljo in nenaklonjeost napram otro-ku javno. Ni ga hotela dojeti, češ, da bi preveč oslabela, ni pa mu dajala dovolj druge hrane, marveč ga zane-marjala tako zelo, da je bil skrajno slab. Dajala mu je v mleku tudi makovo se-ma v takih množinah, da so se pri o-troku že pojavili znaki zastrupljenja, namreč krvaveče vnetje ledvic. Ni pa izključeno, da mu je dajala kak drugi strup. V torek dne 26. t. l. je delala ob-dolženka v bližini svojega stanovanja. Dasiravno sta jo Ivan Ahman in Jera Dolšak opozorila, da bi naj pogledala k otroku, je odvrnila, da tega ni treba, ker otrok itak spi. Iz tega je sklepal Ahman, da je dala obdolženka otroku zopet mak. Ko pa sta prišla Ahman in Dolšak zvečer tega dne domov, sta na-šla otroka odetega čez glavo s koco, staro jopico in predpasnikom in je bil otrok že tako slab, da se skoraj ni mo-gel več jokati. Imel je tudi tak pogled, kakor če bi že umiral. Otrok ni mogel več uživati hrane in si je le sčasoma ko ga je obdolženka drgnila z vinom, zopet opomogel.

V sredo, dne 28. junija t. l. zjutraj je obdolženka izjavila, da bo nesla otroka k zdravniku, ker ga odva-ja. Priča Ahman ji je svetoval, naj nese otroka k zdravniku raje nekoliko po-zneje, ko bo bolj toplo, ker bi se ji lahko prehladil, zlasti, ker je imel že itak izpuščaj v obrazu. Kljub temu je obdolženka odšla z otrokom okoli 8. ure in se vrnila okoli 10. re-koč, da ji je otrok na poti »zaspal«, še predno je prišla do hiše občinskega predstojnika Slatija. Ahman ji je o-čital, zakaj ni šla z otrokom, četudi je bil že mrtev, k zdravniku, da bi ga pre-gledal in ji je naročil, da javi otrokovo smrt župnišču, županu Swatju in zdravniku v St. Ilju. Obdolženka je samo v župnišču naznanila otrokovo smrt, k zdravniku in mrliškemu ogled-niku pa ni šla, dasiravno jo je Ahman trikrat opozoril nato. Šele 29. junija, ko bi se naj vršil pogreb in obdolženka ni imela mrtvaškoglednega lista, brez katerega duhovnik ni hotel pustiti o-troka pokopati, je šla obdolženka k mrliškemu ogledniku Martinu Roz-mannu, ki je otroka ogledal in ugotovil, da ima na levi strani vratu krvne pod-plutbe. To se mu je zdelo sumljivo in je nato obvestil o tem zdravnika dr. Mo-rocuttija. Tudi ta je ugotovil na levi strani vratu dve po 2 cm dolgi in 1 cm široki krvni podplutbi; sum, da se je izvršilo na otroku nasilje in da je umrl otrok nasilne smrti, je bil torej potr-jen. Raztelesenje otroka pa je dognalo z vso gotovostjo, da je bil otrok zadav-ljen in da je umrl vsled notranjega zadušjenja. Iz tega vidika in mnenja sodnih zdravnikov sledi, da je obdol-ženka svojega otroka dne 28. junija 1922, ko ga je nesla k zdravnikom med potjo zadavila, ker je bil otrok, kakor že omenjeno v prehrani zanemarjen, ni trebalo posebne nasilnosti, da se je uničilo njegovo življenje. Obdolženka kljub vsem dokazom taji. Treba še pri-pomniti, da obdolženka za otrokom ni nič žalovala in da je začudeno vpraša-la otrokovega očeta, ki je žaloval, za-kaj žaluje za otrokom. Porotniki so imeli odgovoriti na vprašanje, je li ob-toženka namenoma davila svojega o-troka, da bi ga na ta način usmrtila. Po kratkem posvetovanju so naznanili sledeči sklep: 8 glasov da, 4 glasovi ne, torej je kriva umora. Okrožno sodišče je na to izreklo obsodbo: Marija Piv-čeva je obsojena na smrt na vešalih. Obtoženka je sprejela razsodbo popo-

noma hladno. Zapuščajoč sodno dvora-no, kjer je bila zapečatena usoda nje-nega življenja, se je lahko smehljal.

Objave.

§ Fondeljek, torek in sredo predva-ja I. Mar. Bioskop velikansko nordisk-dramo »Valovi življenja« z ljubljen-nem publike Gunnar Tolnaesom v glavni vlogi.

§ Kurz ruskega jezika, 22. septem-bra od 6. do 7. ure zvečer se vrši v dr-žavni realni vpisovanje za I. skupino (nadaljevanje lanskega kurza) in za II. skupino (novopripravljeni). Tam se dobijo tudi za kurz potreb. učne knji-ge. Ukovina za 2 uri (od 6 do 7. ure zvečer) na teden znaša 20 din. mesečno.

Mariborska

Obrtna razstava

odprta do vključno 24. septembra.

Nevarnost epidemij.

Sanitarna konferenca v Varšavi.

Evropi grozi nevarnost. — Naša dr-žava. — Epidemije v Rusiji. — Glad in selitev narodov. — Kanibalizem.

V eni zadnjih številčk »Liječničkoga vjesnika« objavlja predstojnik bakte-riol. zavoda v Zagrebu dr. Borislav Borčić obsežno poročilo o evropski sanitarni konferenci, ki se je vršila v marcu t. l. v Varšavi na Poljskem. — Našo državo sta zastopala dr. Štampar in pisec citiranega spisa. Kratko po-močilo o delovanju te konference so ob-javili dnevniki takoj po njenem skle-pu, sicer pa se širša javnost ni zari-mala za to konferenco, ki je bila v ne-kem oziru važnejša — vsekakor pa uspešnejša — kakor Genovska konfe-rencia z haško vred. Le oni, ki imajo nekoliko več vpogleda v problem jav-nega zdravstva, zlasti pa v mednarod-ni boj proti epidemijam, bodo znali ce-niti pomen varšavske konference. Dr. Borčićev spis je velezanimiv ne le za zdravnike, marveč tudi za vse javne delavce, politike, voditelje in končno za slehernega inteligentnega posamez-nika. Žal da ga ne moremo gleda na-ozko odmerjeni prostor prinesiti v ce-loti; objavljamo v informacijo našemu občinstvu le najbolj markantne podat-ke, zlasti one, ki se tičejo epidemij v Rusiji. (Dr. Borčićevi podatki so veči-noma izvirni).

Vedno v zgodovini so se državniški in plomatje šele tedaj zainteresirali za sanitarna vprašanja, ko jih je udaril bič epidemije. Iz novejšje zgodovine sta vojska za obrambo pred vnanjimi so-vražniki. Če ni te organizacije, je dr-žava v nevarnosti, da jo opustošijo epi-demije bolj nego vsi drugi sovražniki. To izkušnjo preživlja v obilni meri Rusija. O epidemijah v Rusiji so se širile razne vesti, toda jasnosti ni bilo. Katere epidemije vladajo v Rusiji, se je pokazalo najbolj na beguncih, ki so prihajali na Poljsko in v Rumunijo. V teh dveh državah so se pojavile vse one epidemije, ki so pustošile onkraj ruskih meja. Natančnejših podatkov seveda ni bilo, saj je bila Rusija obda-na s pravim kitajskim zidom. Poljska ki je največ trpela vsled prenašanja kužnih bolezni iz Rusije, je dala ini-ciativo za skupno akcijo vseh evrop-skih držav proti sanitarni nevarnosti, ki grozi od vzhoda. Prvi uspeh je bil v tem, da je Zveza narodov poslala I. 1921. v Rusijo posebno sanitarno ko-misijo. Nji so sledile razne pomožne misije za pobijanje lakote; »kitajski zid« je bil prebit in evropski sanitarni krogi so dobili prve natančnejše po-datke o stanju epidemij v Rusiji. Ko je povsod prodrlo spoznanje, da je vprašanje epidemij v Rusiji važen faktor pri obnovi vzhodne Evrope, je bilo vprašanje evropske zdravstvene kon-ference aktualno. Začela se je dne 20. marca letošnjega leta v Varšavi, glav-nem mestu sanitarno najbolj ogrožene. Poljske. Zastopanih je bilo 27 evrop-skih držav, med njimi Rusija z Ukra-jino.

Delje sledi.)

Bernhard Kellermann:

PREDOR.Roman.
(Dalje.)

(52)

Pa je v temi skrnelo in reskalo. Nihče ni bil resnično lačen, zakaj groza im je pregnala ves glad. Toda sredi zaloga se je v njih vzbudil divji nagon, da naj si nabetajo želedec; planili so na zaboje kakor volkovi na žrtev.

Živila so si mašili v žepe. Še več; brezumni od prepasti in besa, so prepečenec in suho meso razsipali steklenice razbijali.

»Tukaj so svetilke!« je zakričal glas.

Bile so zasilne električne svetilke s suhimi baterijami; samo prižgati jih je bilo treba.

»Stoj, ne prižigaj, ustrelim!«

»Zakaj ne?«

»Utegne nastati eksplozija!«

Ta misel sama je zadostovala, da so odreveneli. Od groze so onemeli in se niso genili.

Pa se je privlačil dim in spet se je začelo pojanje.

Iznenada so začeli vpitje in streljanje. Luč! Zapodili so se skozi vprečnjak v vzporedni rov. Toliko da so še videli, kako se v dalji borijo kopice ljudi za prostor na železničnem vozu, s pestmi, noži, samokresi. Vlak je oddrdal, pa so se obupani vrgli na tla in so jeli kričati: »Mac! Mac! Le čakaj, ko pridemo!«

3.

Po predoru je burila panika.

Trideset tisoč ljudi je podila po rovih na plano.

Moštva v nepoškodovanih rovih so neutegoma popustila delo, ko se je začelo bučanje izbuha. »Morje je vdrla!« so zakričali in so se spustili v beg. Toda inženjerji so jih s samokresom v pesti ustavili. Ko pa je priplaval oblak prahu in so se pridrevile jate izbegancev, jih ni več pridržala nobena pretnja.

Popeli so se na hribske vlake ter odvihreli.

Spotoma je eden vlakov na ogibih skočil s tira in deseteri sledeči vlaki iznenada niso mogli dalje.

Razdivjana krdela so vdrla v vzporedni rov. Oni so se razpostavili posred kolejnic ter so kričeč ustavljali vlake. Toda vlaki so bili že zvrhano polni ljudi, pa so se vršili srditi boji za prostor.

Panika je bila tem hušja, ker ni vedel nikdo, kaj se je zgodilo — vedelo se je le, da se je zgodilo nekaj prav strašnega! Inženjerji so poizkušali ljudi spametovati, ko pa je pripiskovalo zmeraj več vlakov, zvrhano natrpanih s prepadenimi ljudmi, ki so kričali: »Predor gori!« — in ko je iz temnih rogov privreval dim, je panika prevzela tudi nje. Vsi vlaki so drdrali vunkaj. Vlaku, v predor vozeče gradivo ter izmenjavna moštva, je zaustavljalo divje kričanje mimo njih po-dečih se trum, pa so jeli tudi voziti vunkaj.

Tako se je zgodilo, da je bil predor dve uri po katastrofi na sto kilometrov dočista zapuščen. Tudi strojniki v notranjih postajnicah so pobegnili in stroji so mirovali. Le tu in tam je ostalo v postajnicah po nekoliko srčnih inženjerjev.

Inženjer Bärmann je branil zadnji vlak.

Ta vlak je bil sestavljen iz desetih vagonov in je stal v izgotovljenem delu »vice«, kjer so z zakovicami sklepali železna rebra, dvajset in pet kilometrov za spredkom katastrofe. Razsvetljevalna naprava je bila i tukaj razdejana. Toda Bärmann je postavil akumulatorne svetilke, ki so bleščele v dim.

»V vicali« je delalo vsekdar tri tisoč mož; približno dva tisoč jih je že odhrumelo, zadnjih tisoč je Bärmann kanil odpeljati s svojim vlakom.

Prisopihali so krdeloma in drli besni od strahu na železnične voze. Prihajalo jih je zmeraj več. Bärmann je čakal potrpežljivo in vztrajno, zakaj nekateri »vičani« so morali do vlaka prehoditi tri kilometre.

»Odpelji! Potegni!«

»Moramo jih učitati!« je kričal Bärmann. »No dirty business now! Imam šest krogel v revolverju!« Bärmann je bil osivel možak, kratkonog, po rodu Nemec, in z njim se ni bilo šaliti.

Hodil je sem ter tja, vzdolž vlaka, ter rentail in klet gori proti glavam in pestem, ki so se v dimu razburjeno kretale.

»Nobenih svinjarij, vsi pridete vunkaj!«

Bärmann je držal v roki revolver pripravljen za strel. (Ob katastrofi se je pokazalo, da so bili vsi inženjerji oboroženi z revolverji.)

Nazadnje, ko so grožnje postajale glasnejše, se je postavil zraven strojevodje in mu je zapretil, da ga ustreli, če odpelje brez ukaza. Po vseh odbijanjih, po vseh verigah Bärmannovega vlaka so viseli sklopi ljudi in vse je vikalo: »Spravimo se odtod! Spravimo se!«

A Bärmann je še zmeraj čakal, dasi je dim postajal neznosen.

Počil je strel in Bärmann se je izvrnil na tla in vlak je oddrdal.

Krdela obupancev so se zadrevila za njim, besna od razdivjanosti, a so se končno ustavila zasopljena, sigava, z zapenjenimi usti.

In potem so se odpravila ta krdela zaostalih na štiri sto kilometrov dolgo pot čez pragove in groblje. In kolikor dalje so se valila, tem grozljivejši so kričali: »Mac, pod zlo greš!«

Za njim pa, daleč za njim, jili je prihajalo še več, zmeraj več, zmeraj drugih.

Začelo se je strašno dirjanje po predoru, oni strašni dir za življenje, ki je pozneje napolnjeval časopise.

Krdela so postajala tem srditejša in blaznejša, čim dlje so se drevila. Razdevala so skladišča, stroje, in celo potem ko so dospela v del, kjer je še svetila električna luč, ni gnila njih besnost in uplaščenost. In ko se je prikazal prvi rešilni vlak, ki naj bi jih vunkaj spravil vse, čeprav ni bilo več nikakke nevarnosti, so se bili z nožem in samokresom, da se prvi povzpno na vlak.

Takrat, ko se je globoko notri v predoru zgodila katastrofa, je bila v Mac City še noč. Bilo je mrakovito. Težki gnetasti oblaki na nebu so tleli motnordeče v svetlikavem nočnem znoju mesta, v katerem je bilo najmanj spanja v tej dobi, ki ni dala spati.

Mac City je vročično drgetala in hrumela kakor za dne. Do obzorja je bila zemlja pokrita s svojpot vzburkanimi veletoki žareče lave, iz katerih so se kresile iskre, so švigali ognjeni bliski in je puhtel hlap. Na mirjade gomezečih lučic je smukalo tja in sem, kakor močelke v drobnogledu. Stekleni krovi strojne na stopnjevinašnih ploščadih progovnega navzdolja so se lesketali ko zelen led v mesečni zimski noči. Piščali in zvonomi so lakomno jekali in vsenaokoli je kovalo železo in zemlja se je tresla.

Vlaki so švigali doli, gori, kakor sicer. V bliskavo snažnih dvoranah so se gibali in brneli velikanski stroji, dinamke, črepalnice vetrila.

Bilo je hladno in moštva, ki so se vozila iz predora, razgrevaajočega kakor pečnica, so se, ker jih je zehlo, stiskala vkup, brž ko se je vlak ustavil, pa so planila, z zobmi šklepetajoč, v kantino, da dobe vroče kave ali groga. Potem so moške glasni in šundravi poskakali v električne care, ki so jih odvažali v njih karsne in hiše.

Že malo minut po štirih se je raznesla govorica, da se je v predoru primerila nesreča. Četrte ure po štirih so prebudili Harrimana in prišel je v osrednjo pisarno zaspan in malone omagujoč od utrujenosti.

Harriman je bil krepkovoljen in odločit moč, kaljen na bojiščih dela. Baš danes pa je bil ves zanič. Vso noč je bil prejoval. Snoči mu je namreč dospela brzjavka, da mu je sin, edino kar mu je ostalo od življenja, na Kitajskem podlegel mrzlici. Harrimana je hudo potrla. Strašno trpeč je nazadnje zaužil dvojni odmerek uspavalnega praška, da bi mogel zaspati. Dremalo se mu je še zdaj, ko je telefoniral v predor, da bi ovedel o katastrofi kaj natančnejšega. Nihče ni vedel ničesar in Harriman je v stolu sedel brezčuten in nebrizen in spal z odprtimi očmi. Ob istem času so zagorele luči po stoterih delavskih hišah v njih naselbinah. Glasovi so govorili in ščebljali po cestah, tisti splaseni ščebet, ki se, čudno je to, sliši v najtrdnjšem snu. Ženske so vrole vkup. Od južne in od severne naselbine so se pomikale temne jate žensk in moških proti lesketavim steklenim krovom na ploščadih in proti osrednji pisarni.

Zbirale so se pred suhoparnim, visokim poslopjem in ko jih je bilo velika truma, je ta truma začela prav sama od sebe vikati: »Harriman! Vedeti hočemo, kaj se je zgodilo!«

Prikazal se je clerk z razdražljivo nebriznim obrazom.

»Samj ne vemo nič določnega!«

(Dalje prihodnjič.)

Glavni urednik: Radivoj Rehar.
Odgovorni urednik: Rudolf Ozim.

„Priporočamo sledeče tvrdke“**KAROL ROJS**

Parni in umetni mlin v Središču

Slavbeno podjetje in lesna trgovina, Ormož, D. M. Puščava
1635

J. ZADRAVEC

1648

VINARIA D. D. TOMAŽIČ JOSIP
vinogradnikov v Pljuju. Stalna Modni salon za uniformiranje in zaloga prvovrstnih haloških in civilne obleke. Celje, Glavni ljutomerskih vin.
1649 trg 10/II. 1647

Na „vinski razstavi“

objekt B „Pokrajinske obrtne razstave“ od 8. do 24. septembra 1922 se prodaja od danes naprej

po zelo znižani ceni

poleg vzorcev tudi cele buteljke vina in sicer:

po 28— K komad (vzorec 1/10 litra po	3— K)
34— K „ (dtto. „	4— K)
40— K „ (dtto. „	5— K)
46— K „ (dtto. „	6— K)
52— K „ (dtto. „	7— K)
58— K „ (dtto. „	8— K)
64— K „ (dtto. „	9— K)
70— K „ (dtto. „	10— K)

brez steklenic (za steklenice je založiti 16— K za komad)!

Tudi v točilnici se znižajo cene za K 8— pri litru.

Vinarski in sadjarski odsek kmetijske družbe za Slovenijo v Mariboru.

1728

BERSON
Gumijevi podpetniki
in
podplati
1462
nepravijo Vaše obuvalo
trpežno in
elegančno.

Dobiva se v vseh boljših trgovinah usnja in na debelo pri:
BERSON-KAUČUK D. D. Zagreb, Wilsonov trg 7.

Mala oznanila.

Kontovistka s prakso se takej sprejme pri Iv. Kravos, Aleksandrova 13, vogal. 1718 4

Mabilirana soba se odda doma gospodoma ali poročenemu paru. — Naslov pove uprava „Tabora“. 1728

Instrukcije daje učiteljskišnik-odličnjak III. letnika. Naslov v upravi „Tabora“. 1724 2-1

Najprimernejša darilo žol-skim novincem „FROM-VA STAVNICA“, nalo za igrajoče učenje čitanja in pi-sanja. 1666 5-6

Dve učenki nižjih razredov se sprejmeta na stanovanje in hrano. Naslov v upravi. *

Rep in napad izključen, ako imate dobro drasiranega policijskega psa. Pustite si psa drasirati. — Naslov pustite v upravi lista. 1726

Šolske torbice

in tudi druge na izbero pri Iv. Kravosu, Aleks. c. 13 na vogalu. Istotam se dobe stekleni nastavki z oporami vred za izložbena okna. 1715

Pređa se lepo posestvo, 15 minut od kolodvora Leče pri Peljčanah, obstoječe in lepega zidanega poslopja, 6 ora'ov zemlje, vinograd in gozd, pre-živi 2-3 govedi. Cena 100.000 dinarjev. Poizve se pri Draškovič, Maribor, Koroška ce-sta št. 68. 1737

Poštna pomočnica

se sprejme takoj pri poštnem - uradu v Ja-renini. Hrana in stanovanje v hiši. Plača po dogovoru. 1729 6-1

Seno, slamo, drva, premog, žito, krompir, sadje in druge delovne prideleke kupuje in prodaja **ANDREJ OSET, Maribor, Aleksandrova cesta št. 57. Telefon št. 88.** 1328